

Arvioita Hämäläis-Osakunnan Laulajien Ajan aallot -levystä (HKMCD4)

GLORIAN ANTIKKI 9.12.2011

Romanttinen levy

Paljon mainetta saavuttanut kuoro Hämäläis-Osakunnan Laulajat teki kulttuuriteon levyttämällä romantiikan ajan suomalaista sekakuoromusiikkia. *Ajan aallot* -niminen äänilevy tuo mahtavasti esille jo unohtuneita kuorosävellyksiä, joista useimpia ei ole esitetty ainakaan yli sataan vuoteen, muutamia ei ehkä koskaan.

Säveltäjänimet ovat Borenius, Faltin, Flodin, Genetz, Hagfors, Järnefelt, Laethén, Linsén, Moring, Merikanto, Pacius, Wegelius, heistä osa jo lähes unohtuneita. Usein 1800-luvun kuoroteokset perustuivat Topeliuksen, Runebergin, J. H. Erkon, Karl Flodin ja Kantelettaren runoihin. Arkistojen kätköistä löytyneiden sävellysten tutkimustyön on tehnyt kuoron jäsen, Helsingin kaupunginmuseon tutkija Jere Jäppinen.

ANTTI NUORTIO

AMUSA.FI 15.12.2010

HOL laulaa Ajan aalloilla

Hämäläis-Osakunnan laulajat HOL ja sen kuoronjohtaja Esko Kallio ovat rakentaneet rohkean kokonaisuuden Suomen kansallisen herätyksen ajan kuoromusiikista.

Rohkeata on se, että äänite *Ajan aallot* sisältää harvoin kuultuja kappaleita kaukaa historiasta, enimmäkseen ruotsinkielisin sanoin. Tänä helpompaa olisi esittää osaamistaan uudella musiikilla tai nykymuotisilla sovituksilla.

Säveltäjälistalla on historiallisia nimiä, kuten Karl Flodin, Martin Wegelius, Emil Genetz, ja ehkä tutumpina Armas Järnefelt, Oskar Merikanto ja Fredrik Pacius. Itse arvostan, että Karl Flodin ja Martin Wegeliuksen teoksia on otettu mukaan. He, jos ketkä ovat pohjustaneet suomalaista musiikkielämää.

Lauluvalikoima on huolella valittu, ja se on äänitteen esittelyn mukaisesti sidoksissa kansallisuuden rakentamiseen. Kuoromusiikilla, laulujuhlilla ja musiikin harrastamisella harrastaja-järjestöissä oli oma, tärkeä osuutensa, sillä kaikki sivistyneestä käyvät matkasivat kesien laulujuhlille.

Ajan aallot on keskittynyt aikaan ennen varsinaista Suomen itsenäistymistä ja siihen liittyviä hengennostatussävellyksiä. 1800-luvun puolivälissä laulettiin sujuvasti ruotsiksi, saksaksi ja suomeksi – vaikka kielitaistelu olikin käynnissä.

Siispä HOL sopii erinomaisesti taikomaan menneen maailman akateemiset laulut omaan aikaamme. Mieleen tulee, että usea kuoro kaivaa menneestä ”uutta” musiikkia ja monipuolistaa ohjelmistojaan historian havinoilla. Ajan aallot on kulttuuriteko, ja HOL seuraa hyvin oman aikamme aaltoa.

HOL on Suomen akateemisten kuorojen itsestään selvää ykköskartaia. Suurehko kuoro on notkea, myös tällä äänitteellä, ja se seuraa tarkoin Kallion rakentamaa tulkintaa. Nyanssit, sisääntulot, pianissimot ja fortet ovat kuin pitää. Jotain voisi kehittääkin: kuoron yleisointi voisi olla pehmeämpi. Sopraanot kuuluvat siellä täällä turhan kireinä ja äänekkäinä, eikä pari lisäbassoa haittaisi rakentamaan pohjaa kokonaisuudelle. Kuoro laulaa toisaalta avonaisesti ja vaivattomasti, ja se uskaltautuu laulamaan fortien fortena.

Esko Kallio rakentaa kuoron kanssa kauniit, konstailemattomat tulkinnat, mistä kiitos. Vanhat laulut aaltoilevat nykytempoin aitoina – olisivatko tervehdyksiä kuorolaulumme aamuhämäristä nykykuulijalle? On hyvä, että uusi johtajapolvi nopeuttaa hienovaraisesti tempoja. Esko Kallio kuuluu temperamentillaan tähän joukkoon.

Ajan aallot on todella kiintoisa ja perehtymisen arvoinen tuttavuus.

ANJA KUOPPA

HELSINGIN SANOMAT 19.12.2010

Kuorolaulu takoi kansakunnan

KUORO. Kuorolaulu takoi osaltaan musiikki-Suomen ja kansakunnan. Se kokosi yhteen eri ammattiryhmiä, jolloin seurallisuus ja sivistyspyrinnöt vahvistivat heräävää kansallistunnetta.

Ilmiö kotiutui Uppsalasta Turun kautta Helsinkiin 1830-luvulla, kun Fredrik Paciuksesta tuli yliopiston musiikkiopettaja. Autonomian aikana sävellettiin satamäärin lyhyitä, somia luonto- ja rakkausaiheisia kuorolauluja, joista suurin osa on unohdettu.

Levyllä on myös löytöjä, jotka Helsingin kaupunginmuseon tutkija Jere Jäppinen on valinnut kuoronjohtaja Esko Kallion kanssa. Niihin kuuluvat Rafael Laethénin *Keinu* varhaisena Aleksis Kivi -sävelityksenä ja Karl Flodinin tunnelmainen *I sommarnatt*.

Kun päästään isänmaalliseen osastoon, Emil Genetzin *Suomen valtaan*, E.A. Hagforsin *Lauluun Vuokselle* ja Armas Järnefeltin *Ajan aaltoihin*, Hämäläis-Osakunnan Laulajista irtoaa pontevia sävyjä.

VEIJO MURTOMÄKI

HUFVUDSTADSBLADET 26.1.2011

Romantiskt från Helsingfors

”Den finländska kulturen byggdes upp genom körsång.” Vilken konstig plattityd som Hämäläis-Osakunnan Laulajat och Helsingfors stadsmuseum rider på för att sälja skivan *Ajan aallot*. Helt onödigt dessutom, för den här plattan står utmärkt på egna ben. Skivan fylls av små trudelutter på en eller ett par minuter från 1800-talets Helsingfors. Bland upphovsmännen märks Oskar Merikanto, Martin Wegelius och Armas Järnefelt, liksom de okändare Gabriel Linzén, E. A. Hagfors och Rafael Laethén för att nämna några.

Här blandas svenskt med tyskt och finskt. Kören sjunger klockrent och livskraftigt under ledning av Esko Kallio, med tydlig diktion och ett föredömligt idiomatiskt svenskt uttal. Så till exempel Fredrik Pacius skönt spinnande *Värvisa* eller K. J. Moringens kvicka *Hämnden*. Karl Flodins stämningsfulla *I sommarnatt* och sorgstämda *Begravningsång* skiljer sig ur mängden med solistprestationer av Ashkan Shajarian, Laura Honkasalo och Elmo Allén och instrumentalackompanjemang av Timo Latonen och Jarkko Yli-Annala på piano respektive harmonium.

På det stora hela en njutbar samling körsånger. Rekommenderas alla kördiggare.

WILHELM KVIST

Romantiikkaa Helsingistä

”Den finländska kulturen byggdes upp genom körsång.” Hämäläis-Osakunnan Laulajat ja Helsingin kaupunginmuseo ratsastavat aika omituisella latteudella myydäkseen Ajan aallot -levyä. Se on sitä paitsi täysin tarpeetonta, sillä tämä levy seisoo erinomaisesti omilla jaloillaan. Levy on täynnä 1–2 minuutin laulunlurauksia 1800-luvun Helsingistä. Tekijöiden joukosta esiin nousevat Oskar Merikanto, Martin Wegelius ja Armas Järnefelt, kuten tuntemattomimmat Gabriel Linzén, E. A. Hagfors ja Rafael Laethén muutamia mainitakseni.

Levyllä on sekaisin ruotsia, saksaa ja suomea. Kuoro laulaa putipuhtaasti ja elinvoimaisesti Esko Kallion johdolla, lausuu tekstin selvästi ja ääntää ruotsia esikuvallisesti, äidinkielen tasoisesti. Tästä esimerkkeinä ovat Fredrik Paciuksen somasti kehräävä *Värvisa* tai K. J. Moringin sukkela *Hämnden*. Karl Flodin tunnelmallinen *I sommarnatt* ja murheellinen *Begravningsång* erottuvat joukosta Ashkan Shajarianin, Laura Honkasalon ja Elmo Allénin solistisuorituksilla sekä Timo Latosen pianosäestyksellä ja Jarkko Yli-Annalan harmonisäestyksellä.

Levy on kokonaisuutena nautittava kuorolaulukokoelma, jota voi suositella kaikille kuoromusiikin ystäville.

WILHELM KVIST

Suomen musiikin historian unohdetut

Jere Jäppinen
(tuotanto): **Ajan aallot.** Sekakuoromusiikkia romantiikan ajan Helsingistä. Hämmäläis-Osakunnan laulajat johtajanaan Esko Kallio. HKMCD4 2010; cd + 26 s.

Vesa Kurkela : **Sävelten markkinat.** Musiikin kustantamisen historia Suomessa. Sulasol 2009.

 Jere Jäppisen tuottama *Ajan aallot. Sekakuoromusiikkia romantiikan ajan Helsingistä* on Helsingin kaupunginmuseon historiallisen äänilevysarjan neljäs julkaisu. Aiempien julkaisujen tapaan myös uusin tarjoaa oivan välähdyksen historiallisesta ja unhoon painuneesta musiikinharrastamisesta Suomessa.

Romantiikan ajan kuoromusiikkiin keskittyvä *Ajan aallot* jakaantuu kolmeen teemaan. Näistä ruotsinkieliset, pääasiassa mieskuorolle 1800-luvun alkupuolelta sen puolenväliin mennessä sävelletyt kuoroteokset muodostavat suomalaisen kuoromusiikin saksalais-pohjoismaisen pohjan. Levyllä esitellään myös varhaista *Kalevala*-aiheista sekä muuta aikalaiskuoro-ohjelmistoa. Yhteisiä teemoja näille ovat verhoitu kansallisuusaate sekä kansanvalistus, kielestä tai musiikillisesta tyylistä riippumatta.

Levyllä kuullaan "Suomen musiikin isän" Fredrik Paciuksen (1809–1891) ja Porvoon musiikkielämän keskushenkilönä vaikuttaneen Gabriel Linsénin (1838–1914) ohella useita muilla aloilla elämänsä tehneitä musiikinharrastajia ja itseoppineita säveltäjiä. Heitä ovat esimerkiksi senaattoriksi ja hovioikeuden presidentiksi edennyt Henrik Borenus (1840–1909) sekä liikemiehenä toiminut Rafael Laethén (1845–1898).

Ennen Helsingin musiikkiopiston (nyk. Sibelius-Akatemia) perustamista vuonna 1863 ja sen jälkeenkin oli tyypillistä, että musiikkioppia haettiin muualta, ulkomailta, säätyläiskontaktien kautta, mistä milloinkin. Jäppinen mainitsee osuvasti, että "säveltäjätkin tuntuivat kaikki olleen toistensa opettajia, oppilaita, opiskelu- ja kuorotovereita, lankoja ja niin edelleen". Tyylit ja teemat tulivat näin tutuiksi omassa pienessä piirissä.

Miksi tämä kuorotekstuuri ei säilynyt elinvoimaisena? Yksi syy lienee varhaisempien laulujen ruotsinkielisyydessä. Kieltä tärkeämpi tekijä Jäppisen mukaan oli kuitenkin Jean Sibeliuksen (1865–1957) ja kansallisromantiikan massiivinen vaikutus. Sibeliuksen tilaamattomaksi rooliksi tuli varjostaa kansalliseksi määritellyllä tyylillään 1800-luvulla virinnyttä romanttis-biedermeieriläistä kuorotyyliä. Musiikillisesti kansallinen 1800-luku osoittautui erityisen "pitkäksi". Modernismi ja internationalismi käänsivät musiikillisen mielenmaiseman nurin niskoin vasta 1950-luvulta lähtien.

Historiallisen äänilevysarjan aiemmat julkaisut ovat *Kajaniemi polka. Pianomusiikkia romantiikan ajan Helsingistä* (2008); *Ulrica. Kartanomusiikkia 1700-luvun Helsingistä* (2009) sekä *Liebeslied – lau-*

luja romantiikan ajan Helsingistä (2010).

Muuttunut musiikkikustantaminen

Ajan Aaltojen esittelemä aihe saa mielenkiintoisen merkityksen dosentti Vesa Kurkelan kirjasta *Sävelten markkinat. Musiikin kustantamisen historia Suomessa*. Kirja on monitahoinen kuvaus siitä, kuinka jo 1500-luvulla virinneestä pienimuotoisesta musiikkikustantamisesta on siirrytty kaupallisuuden ja erilaisten ideologisten intressien ristipaineessa nykyaikaiseen copyright-bisnekseen, kustannusoikeuksien hallinnoimiseen ja teosten käytön edistämistyöhön digitaalisessa maailmassa. Kustantaja ei enää pelkää painata nuotteja, vaan hän miettii paperi- ja äänitejulkaisujen kustantamisen ohessa sähköisen median monipuolisia mahdollisuuksia, esimerkiksi musiikin kytköksiä peleihin, mainoksiin tai vaikkapa lähipubin karaokemaailmaan.

Muita kirjan suuria teemoja ovat muuan muassa alan ammattilaistuminen, teoskäsitteiden muuttuminen sekä sopimuskulttuurin kehitys. Kirjassa eritellään myös useita suomalaisia ilmiöitä, kuten järjestökustantajien kohtuullisen merkittävää asemaa kustannustoiminnassa sekä Fazerin kustannustalon vaiheita. Osuvat kuvauksensa saavat myös Dallapén kustannustoiminta sekä Veikko Lavin irtiotot kustannusmaailmassa.

Vaikka *Sävelten markkinat* ei suoranaisesti ole tekijänoikeusasioiden historiikki, se antaa perspektiiviä myös ajankohtaiseen keskusteluun hyvitysmaksuista. Taiteilijoiden yksityisestä kopiointista saamat korvaukset ovat romahtaneet uusien tallennealustojen ja perässä laahaavan lainsäädännön vuoksi. Kansainvälisten tekijänoikeusjärjestöjen vaalima ajatus teosten immateriaalioikeuksista on melko tuore idea. Ajatuksen sisäistämisen vaikeus on nykytodellisuutta. Tästä kertoo jotain Suomeenkin rantautuneiden Piraatti-puolueen sekä Electronic Frontier Finland ry:n toiminta.

Suomen musiikkikustantajat ry:n tilauksena syntynyt *Sävelten markkinat* levittää näkökulmaansa myös säveltäjien ja kuluttajien suuntaan. Kirjan keskiössä säilyy suomalainen musiikkikustantaja. Hänessä voi Kurkelan mukaan edelleen nähdä liikemiehen ominaisuuksien lisäksi ripauksen musiikin rakaastajaa ja kansallisuuden rakentajaa.

RISTO BLOMSTER, filosofian tohtori, etnomusikologi
SKS:n tutkimusosastolla Suomen romanien historia
-tutkimushankkeessa

LAULUA KUOROSSA, YLEN YKKÖNEN 9.2.2011

HOL: Ajan aallot

Kuorolaulu on edelleen yksi suomalaisten vahvimpia harrastuksia. Perinteet juontavat 1800-luvulle, silloiset opiskelijamme perustivat länsinaapureidemme ruotsalaisten esimerkin mukaan runsaasti kuoroja. Ja kun laulettavaa ohjelmistoa tarvittiin; nousi maastamme myös koko joukko kuorosäveltäjiä. Kuorolaulun suosion tietäen, 1800-luvulla maassamme täytyy olla sävelletty satoja, ellei tuhansia kuorolauluja: mutta missä tämä ohjelmisto on nyt? Konserteissa kuullaan lähinnä niitä muutamia teoksia, jotka Sulasol on ottanut mukaan maineikkaisiin sekakuorolaulukokoelmiinsa.

Tähän mielenkiintoiseen kysymykseen tuo hieman valoa Hämmäläis-Osakunnan Laulajat; joka on tehnyt todellisen kulttuuriteon kaivaessaan arkistoista 1800-luvun kuorosävellyksiä ja taltioidessaan niistä *Ajan aallot* -nimisen CD:n. Ohjelman aluksi kuultu nimikappale *Ajan aallot* on syntynyt Armas Järnefeltin kynästä; niin, juuri sen *Kehtolaulun* säveltäjän. Toinen niin sanottu ”yhden tunnetun teoksen mies” on Gabriel Linsén; toki hän on tehnyt muutakin kuin *Kesäpäivä Kangasalla*. Kuunnellaan esimerkiksi, alun perin samasta laulusarjasta, laulu nimeltä *Våren och Sylvia komma tillbaka*. Tässä kuvaillaan muuttolintujen paluuta keväiseen Suomeen.

Hämmäläis-Osakunnan Laulajien Ajan aallot -äänitteeltä löytyy monta mielenkiintoista teosta, joukossa myös todellisia unohdettuja helmiä! 1800-luvun suuri nimi maamme musiikkielämässä oli tietysti Fredrik Pacius. Hän toimi jonkinlaisena esikuvana muille, innokkaille säveltäjille – säveltäminen oli tuohon aikaan maassamme vielä aikalailla harrastuspohjalla – jotkut innokkaimmat kyllä kävivät saksanmaalla myös opiskelemassa.

Suomalainen musiikin harrastaja tuntee varmasti nimet Richard Faltn, Karl Flodin ja Martin Wegelius, mutta kuinka moni on kuullut heidän sävellyksiään? Wegeliuksen uroteko oli Helsingin musiikkiopiston perustaminen, nykyisinhän laitos tunnetaan paremmin nimellä Sibelius-Akatemia. Mutta Wegelius oli kuitenkin myös taitava säveltäjä. *Kung Liljekonvalje* on Gustaf Frödingin teksti, jonka kuoroihmiset tuntevat parhaiten ruotsalaisen David Wikanderin sävellyksenä, mutta jo 45 vuotta aikaisemmin Martin Wegelius oli sepittänyt samaan tekstiin oman, aivan täysiverisen ja kauniisti soljuvan sävellyksen:

Minulle on todella ilo kuulla Hämmäläis-Osakunnan Laulajia näin hienosti toteutetulla äänitteellä; lauloihan itsekkin opiskeluaikanani tässä perinteikkäässä opiskelijakuorossa. Nykyisen kuoron sointi on raikas ja nuorekas; laulu on kiitettävän puhdasta ja yhtenäistä. Tällä äänitteellä kuoro on ilmeisesti mikitetty melko läheltä; se tuo äänikuvaan selkeyttä ja erottelevuutta, mutta samalla se vie pienen kuoron soinnista tervettä pyöreyttä pois; varsinkin fortessa sointi jää vähän luisevan kolkoksi. Mutta kuoron johtaja Esko Kallio loihtii HOLista todella rikkaan valikoiman sävyjä, kuoro kuulostaa nauttivan laulamisesta, ja tekstit tulkitaan perustellusti.

Ajan aallot -äänitteelle on taltioitu 1800-luvun kuorosävellyksiä ainoastaan Helsingissä vaikuttaneilta säveltäjiltä – kuinkahan paljon hienoa, unohdettua suomalaista sävelmateriaalia löytyisikään, kun joku jaksaisi jatkaa arkistojen penkomista. Aloitin esittelyn Armas Järnefeltin musiikilla, ja siihen myös lopetetaan; eräs levyn hienoimmista löydöistä on Järnefeltin teos *Muut ne kuuli kirkonkellon*. Tässä pienimuotoisessa laulussa kansanomaiseen rytmikkaan on yhdistetty lähes impressionistista harmoniamaailua. Hienoa musiikkia – 1800-luvun Suomesta.

TIMO LEHTOVAARA

SULASOL-LEHTI 2/2011

Ajan aallot

Sekakuoromusiikkia romantiikan ajan Helsingistä. Hämäläis- Osakunnan Laulajat, joht. Esko Kallio. Äänitys Kuisma Eskola, tuottajat Tuuli Lindberg ja Teppo Lampela. HKMCD4

Hämäläis-Osakunnan Laulajilla (HOL) on monien muiden ansioiden ohella yksi onni: heillä on riveissään Helsingin kaupunginmuseon tutkija-tiedottaja Jere Jäppinen, joka löytyy tämän kuoron uutuusäänitteen taustalta. Äänitteen idea on loistava: sitä kuunnellessa on helppoa kuvitella itsensä 1900-luvun alkuun kuuntelemaan kuorokonserttia tai muuta vastaavaa tilaisuutta. Ehkä kuoron sointi olisi tuolloin reilu sata vuotta sitten ollut erilainen ja sen myötä ehkä tempot hieman raskaammat. Kuitenkin pääasia eli laulut ovat loistava osoitus suomalaisesta sävellystaidosta, joka näissä sävellyksissä on pääosin vielä nupullaan, mutta vahvasti pyrkimässä kohti korkeuksia.

HOL laulaa levyllään raikkaasti ja ilmeisesti. Ote on tarkkaa ja kuoro tuntuu olevan hyvässä nosteessa. Esko Kallio on tehnyt hyvää työtä. Myös äänitteen tulkinnat tuntuvat perustelluilta ja eri lauluilla on selkeästi eri karakteri. Kuoron edellinen Lehdellä-levy oli musiikillisesti raskaampaa sarjaa, ja on ehkä hyvä ajaa uusia laulajia sisään tällaisella "kevyemmällä" musiikilla - kunhan äänet hieman vielä kypsyvät ollaan jo lähellä suomalaisen kuorolaulun huippua.

Tietorikas levyvihkonen on mainio tietopaketti Helsingin ja Suomen kuoroelämästä. Harmittaa vain niiden parin vielä suojatun teoksen kustantajatiedon puuttuminen... Mielenkiintoinen ja oiva lahjaidea!

REIJO KEKKONEN